

HÁZ – HAZA – HŰSÉG

Osváth László: *Kötődés - a szülőváros, Hódmezővásárhelyhez*
című kötete kapcsán

ték, börtönben szerzett betegsége azonban csakhamar elvitte, 1956. május 13-án meghalt. A Legfelsőbb Bíróság 1957. szeptember 25-én adta ki a határozatot ártatlanságáról. („Bizonyítékok hiányában”!)

Özvegye, Takács Ferencné Balla Erzsébet asszony (1897-1990) egész hátralévő életében nem szűnt meg küzdelmet folytatni férje emlékének tisztára mosásáért. Magános, sokáig reménytelennek látszó küzdelmet. Az 1970-es évektől főiskolai szakdolgozat született, hiteles életrajzot közölt a megyei lap, tanulmányt, újságcikkeket írtak kezdeményezésére, inspirálásával. Kapcsolatba lépett egy történésszel, aki előadást tartott Takácsról. József Attilával való barátságukról, férje és Rákosi Mátyás viszonyáról széles visszhangot kiváltó beszélgetés zajlott le vele a városi televízióban. Dokumentumai, elbeszélése alapján Galgóczi Erzsébet drámát írt Takács Ferencről; *Aki halott, megbocsát* címmel. (Az író e munkáját *Magyar karrier* című 1986-os kötetébe is beválogatta.

Ügymond, „hivatalos” döntést rehabilitálásáról mégis csak a rendszerváltás előtti egyik utolsó ülésén hozott az MSZMP városi bizottsága, javasolva a városi tanácsnak „a körébe tartozó intézkedések” megtételét: állítsanak emléktáblát, tartsanak emlékülést, stb. Az egykori Munkásotthon falára helyezett domborműves emléktábla avatásán még ott lehetett Erzsike néni, de az 1991-es díszpolgárrá választást már nem érthette meg. 1990. április 13-án ment el megpihenni férje mellé.

Azóta több konferenciát tartottak Takács Ferencről, tudós szakemberek elemezték, értékelték tevékenységét, utcát, intézményt neveztek el róla...

Takács Ferenc megszenvedett jussa, hogy emlékéet szeretettel ápoljuk, tanuljunk sorsából, tragédiájából, életműve mindannyiunké legyen.

* A szociáldemokrata politikus halálának 55. évfordulója alkalmára írott cikk adatai Takács Ferenc özvegyétől származnak, aki azzal tisztelte meg e sorok íróját, hogy megismertette férje életével, tevékenységével, s a Németh László Városi Könyvtár helyismereti gyűjteménye számára összegyűjtötte és leírta férje városi közgyűlési, parlamenti beszédeit is.

Köszegfalvi Ferenc

A hely: ahol a család, ahova születünk: meghatározza az ember életét. „Tornyai tanúsítja: tágaságában, távlatában is szép táj: jó föld, szűkszávu, de emberséges lakók, - mindez (egyebek mellett) jellemző Hódmezővásárhelyre. Amely különben az egész hajdani Nagymagyarország legjobban dokumentált városainak egyike, <jobban meg van örökítve>, mint Kassa, Kolozsvár, vagy - mondjuk - a szomszéd Szeged, melynek pedig volt Tömörkénye, Mórája, Bálint Sándora. De Vásárhelyről már behatóan írt Fényes Elek [...], Török Károly, Szeremlei, három Lajos: Bibó, Kiss és Nagy Lajos, [...] Németh László, végül Szent István. És most itt egy újabb „körkép”, egy család körülbekintése és kisugárzása. A Fáy és Osváth család...” - mondja Kristó Nagy István a kötet előszavában.

Old és köt a szülőföld. Miként old és köt Hódmezővásárhely, ez a különös mítossszal körülengett város és vidéke? Választ kaphatunk Osváth László *Kötődés - a szülőváros, Hódmezővásárhelyhez* című kötetéből, mely interjúkat, műsorok forgatókönyveit, írásokat és levelezéseit tartalmazza. Mindemellett fontos kordokumentum, nemcsak Hódmezővásárhely, hanem a magyar kultúrtörténet szempontjából is.

Osváth László pályafutása során sokoldalú személyiségének köszönhetően hivatása gyakorlása közben - színművészet, irodalom, könyves szakma, közművelődés, rádiózás - igyekezett megállni a helyét, s mindig tudott valami maradandót alkotni. Ambíciózus szervező, elhivatott vezető, noha ő magát, „szürke eminenciás”-nak nevezte. Életét végig kísérte a ház-haza-hűség gondolatköre, mely e kötetet is átszövi. Mindez erőteljesen érzékelhető az érzelmileg emelkedett hangulatú interjúiban éppúgy, mint a történések hátterét feltáró levelezéseiben, nem kímélve másokat, s ezzel együtt önmagát sem. A kulisszák mögé nemcsak a levelezések révén láthatunk be, hanem egy-egy műsor, rendezvény forgatókönyvei által, megmutatva a szervezés szövevényes rendszerét, az utolsó pillanattal változó helyzetet, míg felgördül a függöny...

Nem túlzás azt állítani, hogy Osváth Lászlónak a jövő nemzedéke mégis e kötetének köszönhetően ismerheti meg igazi arcát, szenvedélyét, szakmai brilirozását, aki interjúalanyai által mutatja be a szülőföldet, az ember alkotta csodákat, melyről így vall az *Utószó helyett* kötetnyitó gondolataiban: „Műsoraim, velem készült interjúk, úgynevezett „produkciós műsor”, melyben alanyaim portréját belőlük fakadó versekkel, zenékkal „rajzolom” meg, és velem a kérdező önmagamat is.”

A majd ötszáz oldalas kötet gazdag forrásanyaggal rendelkezik, melyben a részletes tartalomjegyzék segít eligazodni, bár egy név- és forrásmutató is jó szolgálatot tenne. Alapvető kultúrtörténeti kézikönyv, amely nélkül nem képzelhető el a Hódmezővásárhely huszadik századi története, s ugyanígy nem képzelhető el a rádió, a média vagy a magyar közművelődés, könyvterjesztés és színház története sem. A fotókkal gazdagon illusztrált kötet nemcsak a kutatók, hanem a város híres embereinek életútja iránt érdeklődőknek is igazi kuriózzal szolgál.

Érdemes elidőzni az egyes fejezeteknél. Az *Emlék-képekben* ismerkedhetünk meg a Fáy- és Osváth-családdal, a városhoz való viszonyukkal. *A szürke eminenciás* részben Osváth László szakmai életútjába nyerhetünk betekintést, míg *A barátságok nem az égben kötöttek*, levelezéseinek keresztül mutatja be életének meghatározó kapcsolatait. A kötet talán legmegragadóbb része a *Mese az egész világ... Az emberi kapcsolatok tükrében*. Terjedelmében is ez a legnagyobb, több mint százharminc oldal. Az interjúkat, beszélgetéseket olvasva nem tudja letenni az ember a könyvet, hisz a jól szerkesztett rádióműsorok alanyai mind közismert művészek, tudósok, közéleti személyek, akik őszintén vallanak életükről, hivatásukról.

Ezt követően a *Volt egyszer egy színház* fejezetben a színháztörténeti emlékülés és a hozzá kapcsolódó ünnepség forgatókönyvével ismerkedhetünk meg. Külön fejezetet kapott az *Osváth Béla Kulturális Közhasznú Társaság* története, mely nevét Osváth Béla dramaturgról kapta. A közelmúltban létrehozott *Elszármarazottak találkozója* városi rendezvénybe is betekinthetünk.

Földvári László: *Mikor a színészek beérkeztek a városba, megszólaltak a harangok... színháztörténeti kézikönyv és Vöröss István Viharvető és a Bronztükrő - Máté István szövegkiadásaihoz kapcsolódó levelezését is közli. Osváth László a *Barátaimtól búcsúszom* fejezetben emlékezik. A szerző záró gondolatait az *Epilógusban* fejt ki. A kötet végén olvashatjuk Urbán Beatrice kötődéshez fűződő meditációját, mely továbbgondolkodásra készít bennünket...*

„Ez a könyv témájában részben helytörténeti is, és Osváth László önvallomása is. Mélyében azonban a magyar kultúra - egyetemes értelemben - gyökerezető fontos része. Az alanyok példaértékű emberek gyökereikre épített gondolatokkal. Pályájuk-hivatásuk útjával környezetkultúrát mutatnak, értéket-mértéket sugallnak, mint elérhető és követendő példát. [...] Ez a könyv a rádiózás történetének is fontos érdekes darabja.” - írja Szepesi György.

Ennél kifejezőbben nem lehet szólni e kötet értékéről, üzenetéről, melyet áthat a szerző által kiemelt ház-haza-hűség gondolatköre. Osváth László *Kockák* című versében így vall:

Hiszem, hogy csak igazul szabad élni, Tudom, hogy csak bölcsességgel lehet élni.

A szerző szerkesztésében megjelent könyvet mindenkinek ajánlom, általa bepillantást nyerhetünk szülőföldünk huszadik századi történetébe, mely a jövő nemzedékének segítségül szolgálhat a múlt értelmezésében, miközben megismerkedhetünk századunk egyik reneszánsz típusú emberével, Osváth Lászlóval.

Benák Katalin